

Ιστορία Γενικής Παιδείας Γ' Λυκείου 2001

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

Θέμα Α1

- α. Ποια είναι τα αίτια των βαλκανικών πολέμων;
Μονάδες 8
- β. Ποιες συνθήκες τερμάτισαν τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο, ποιο το περιεχόμενό τους και ποιες βασικές αρχές κυριάρχησαν κατά την υπογραφή τους;
Μονάδες 20

Θέμα Α2

- α. Να δώσετε με συντομία το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:
Πάγιο Κοινωνικό Κεφάλαιο.
Ιδιώνυμο.
Δημοκρατικό Μανιφέστο.
Ψυχρός πόλεμος.
Μονάδες 12
- β. Γιατί το αγροτικό κίνημα αναπτύχθηκε περισσότερο στη Θεσσαλία, ποιο ήταν το αίτημά του και πώς αντιμετωπίστηκε από την κυβέρνηση του Στέφανου Δραγούμη;
Μονάδες 10

Θέμα Β1

Μελετώντας τις πηγές που σας δίνονται και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να εκθέσετε τον αγώνα του ελληνικού λαού στις πόλεις της Αθήνας και των Καλαβρύτων εναντίον των Γερμανών κατακτητών.

- α. «Την άλλη μέρα 25 Μαρτίου, μπροστά στα Προπύλαια του Πανεπιστημίου, συγκεντρώνονται πάλι οι φοιτητές. Όταν πια έχει σχεδόν γεμίσει ο χώρος, ξαφνικά οι εκατοντάδες τα νεανικά κορμιά γονατίζουν. Ξεσπά ο Εθνικός Ύμνος, μέσα στην καρδιά τώρα της Αθήνας. Ο κόσμος στέκεται ξαφνιασμένος και δακρύζει. Δεν έχουν προλάβει οι φοιτητές να τελειώσουν την πρώτη στροφή, όπου ορμούν οι έφιπποι караμπινιέροι και χτυπούν με τις σπάθες. Η οδός Πανεπιστημίου γεμίζει από Ελληνόπουλα που τα κυνηγούν οι Ιταλοί. Η διαδήλωση σκορπά, μερικοί σπουδαστές πιάνονται και βασανίζονται από τους караμπινιέρους. Μα μάταιος κόπος. Το ποτάμι πια δε σταματά».
Σπύρου Λιναρδάτου. Οι φοιτητές στην Αντίσταση (Επιθεώρηση Τέχνης 87-88/1962).
- β. «Βουίζει η Αθήνα με μια είδηση εφιαλτική. Πολιτική επιστράτευση. Ήρθε η διαταγή από το Βερολίνο. Όλοι οι νέοι Έλληνες να σταλούν στη Γερμανία να εργαστούν. Η εφημερίδα, "Γερμανικά Νέα για την Ελλάδα" το λέει ξεκάθαρα. Φόβος και τρόμος στις ψυχές όλων μας. Η πόλη έχει ανάψει. Συλλαλητήρια στους δρόμους, απεργίες, φωτιά στο Υπουργείο Εργασίας. Οι Ιταλοί και οι Γερμανοί πυροβολούν τα πλήθη. Έχουμε πολλούς σκοτωμένους. Από τις 5 του μηνός απεργεί και η Τηλεφωνική, που θεωρείται στρατιωτική υπηρεσία. Απεργούν και τα παιδιά των σχολείων. Κηρύχτηκε πανελλαδική απεργία».

Ιωάννας Τσάτσου, Φύλλα κατοχής.

- γ. «Σύμφωνα με τις διαταγές που έχουν δοθεί από το στρατηγό Νωυμπάχερ, διοικητή της Πάτρας, οι Γερμανοί συγκεντρώνουν όλο τον πληθυσμό των Καλαβρύτων στη μεγάλη αυλή του σχολείου. Κλείνουν τις γυναίκες και τα παιδιά κάτω από δεκατεσσάρων χρόνων μέσα στο σχολείο. Τους άντρες και τ' αγόρια πάνω από δεκατεσσάρων χρόνων τους οδηγούν, μ' απατηλά προσχήματα, στο νεκροταφείο της πόλης, που βρίσκεται πάνω σ' ένα λόφο. Τα γερμανικά πολυβόλα παίρνουν θέσεις στα γύρω υψώματα. Οι άντρες έχουν την άνεση να βλέπουν να καίγονται τα σπίτια τους, όπου έχουν βάλει φωτιά οι κομάντος. Ύστερα , με μια σύντομη διαταγή, μπαίνουν σ' ενέργεια τα πολυβόλα. Μακελεύονται έτσι οχτακόσιοι άντρες και έφηβοι. Μόνο δέκα θα επιζήσουν, από θαύμα, τόσο από τα τραύματά τους, όσο κι από τις χαριστικές βολές...»

Ανδρέα Κέδρου, Η Ελληνική Αντίσταση 1940-1944, τ. Β', σ. 130-131.
Μονάδες 30

Θέμα Β2

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και λαμβάνοντας υπόψη τις γελοιογραφίες που σας δίνονται να συνθέσετε την ιστορία της περιόδου του Ελληνοϊταλικού πολέμου, την οποία σατιρίζουν.

Εσύ στο Βατερλώ... κι εγώ στην Κορυτσά

ΙΤΑΛΟΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ: Πάνε, Ντούτσε μου, και οι Άγιοι Σαράντα
ΜΟΥΣΣΟΛΙΝΙ: Όπως πάμε, γρήγορα θα μας πάρουν και τους Άγιους Πάντας.

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Θέμα Α1

- α. Το κύριο μέρος της απάντησης για τα αίτια του Α' Βαλκανικού πολέμου βρίσκεται στις σελ. 36-37: «Το βαλκανικό μέτωπο κατά της Τουρκίας ... του αλύτρωτου Ελληνισμού». Το κύριο μέρος της απάντησης για τα αίτια του Β' Βαλκανικού πολέμου βρίσκεται στη σελ. 45: «Μετά τη συνθήκη του Λονδίνου ... τα απελευθερωμένα εδάφη».

[Ενδεχομένως θα μπορούσε να δοθεί περιληπτική αναφορά των εξής χωρίων: σελ. 34: «Όταν το 1908 εκδηλώθηκε ... των βαλκανικών κρατών», σελ. 36: «Στο μεταξύ η γερμανική ... αργότερα και το Μαυροβούνιο», σελ. 43: «Έτσι η συνθήκη του Λονδίνου ... των συμμάχων αυτή τη φορά»].

[Γενικά τα μόρια της ερώτησης δε δικαιολογούν μια τόσο εκτεταμένη απάντηση].

Σελ. 36-37: «Το βαλκανικό μέτωπο κατά της Τουρκίας ήταν γεγονός. Η εξασθένιση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας εξαιτίας του πολέμου με την Ιταλία, η βάνουση καταπάτηση των δικαιωμάτων των εθνοτήτων που ζούσαν στα εδάφη της, η έξαρση του εθνικού συναισθήματος στα βαλκανικά κράτη για την απελευθέρωση των αλύτρωτων αδελφών, ο επεκτατικός ανταγωνισμός των Μεγάλων Δυνάμεων σε μια περιοχή ζωτική για τα οικονομικά τους συμφέροντα (δρόμος προς τις αγορές της Ανατολής και τα πετρέλαια), όλα αυτά οδηγούσαν στη σύγκρουση. Η Ελλάδα, αναδιοργανωμένη, με ισχυρό στρατό, ήταν έτοιμη να αρχίσει τον αγώνα για την απελευθέρωση του αλύτρωτου Ελληνισμού».

Σελ. 45: «Μετά τη συνθήκη του Λονδίνου οι βαλκανικοί σύμμαχοι προσπάθησαν να καθορίσουν τα σύνορα των περιοχών που είχαν καταλάβει. Η Βουλγαρία αξίωνε να περιέλθει υπό την κατοχή της η Θράκη και η Ανατ. Μακεδονία μαζί με τη Θεσσαλονίκη και το Μοναστήρι. Η ελληνική κυβέρνηση κατάλαβε ότι δεν υπήρχε ελπίδα συνεννόησης με τους Βούλγαρους, οι οποίοι ονειρεύονταν τη μεγάλη Βουλγαρία της συνθήκης του Αγίου Στεφάνου. Έτσι, για να δημιουργήσει αντίρροπο διπλωματικό και στρατιωτικό έρεισμα, στράφηκε προς τη Σερβία. Είναι γνωστή η διαφωνία της Σερβίας με τη Βουλγαρία ως προς το θέμα της Μακεδονίας. Η Σερβία, μετά τον αποκλεισμό της από την Αδριατική, δεν ήταν διατεθειμένη να παραχωρήσει εδάφη της Μακεδονίας που είχε καταλάβει· εξάλλου έβλεπε με δυσπιστία την προσέγγιση Βουλγαρίας-Αυστρίας. Το Μάιο του 1913 υπογράφηκε μεταξύ Ελλάδας και Σερβίας αμυντική συμμαχία και στρατιωτική συμφωνία αμοιβαίας υποστήριξης σε περίπτωση πολέμου με τη Βουλγαρία ή την Τουρκία. Συγχρόνως καθορίστηκαν και τα σύνορα των δύο χωρών με βάση τα απελευθερωμένα εδάφη».

[Σελ. 34: «Όταν το 1908 εκδηλώθηκε και επικράτησε στην Οθωμανική αυτοκρατορία το κίνημα των Νεοτούρκων, οι ελπίδες για μεταρρυθμίσεις στο εσωτερικό της αυτοκρατορίας αναζωπυρώθηκαν. Γρήγορα όμως διαψεύστηκαν. Η πολιτική που ακολουθήθηκε από τους Νεότουρκους ήταν πολιτική εκτουρκισμού των διαφόρων εθνοτήτων που ζούσαν στα εδάφη της ευρωπαϊκής Τουρκίας. Οι επαγγελίες για ισότητα, ελευθερία και ισονομία όλων των πολιτών ξεχάστηκαν, πολλά σχολεία κλείστηκαν, οι διώξεις συνεχίστηκαν και η καταπίεση των χριστιανικών πληθυσμών εντάθηκε. Η πολιτική αυτή προκαλούσε εύλογα την αντίδραση των βαλκανικών κρατών»].

[Σελ. 36: «Στο μεταξύ η γερμανική επεκτατική πολιτική, προσπαθώντας να ανοίξει δρόμο προς την Ανατολή, όπου τα γερμανικά βιομηχανικά κεφάλαια αναζητούν νέες αγορές και πρώτες ύλες και επιδιώκουν να αντικαταστήσουν τα αγγλογαλλικά, προωθεί όλο και περισσότερο τη διείσδυσή της στην Οθωμανική αυτοκρατορία. Η «πορεία προς ανατολάς» (Drang nach Osten) όπως αποκαλείται ο γερμανικός επεκτατισμός, ανησυχεί τους δυτικούς αλλά κυρίως τη Ρωσία. Η τελευταία πείθει τους Σέρβους και τους Βούλγαρους να παραμερίσουν τις διαφορές τους για τη Μακεδονία (η Βουλγαρία θέλει αυτόνομη Μακεδονία, ενώ η Σερβία επιθυμεί να την προσαρτήσει) και να συνάψουν

συμμαχία κατά της Τουρκίας (Μάρτιος 1912). Σε περίπτωση νίκης η Βουλγαρία θα προσαρτούσε τα εδάφη ανατολικά του Στρυμόνα ενώ η Σερβία τα εδάφη βόρεια και δυτικά από το όρος Σκάρδος. Το μακεδονικό παρέμεινε αδιευκρίνιστο.

Η ελληνική κυβέρνηση δεν ήταν δυνατό να παραβλέψει τα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδας στο μακεδονικό και θρακικό χώρο. Είχε αρχίσει να γίνεται σαφές ότι το θέμα των τουρκικών εδαφών στην Ευρώπη θα λυνόταν με τα όπλα. Μια ενδεχόμενη νίκη των Σερβοβουλγάρων θα τους έδινε το δικαίωμα να διαμοιραστούν τα εδάφη αυτά. Εξάλλου η ρωσική επέμβαση στο βαλκανικό χώρο ενοχλούσε τους Άγγλους και τους Γάλλους. Με την παρότρυνση της Αγγλίας και για να μη μείνει έξω από ένα μελλοντικό εδαφικό διακανονισμό της περιοχής, η Ελλάδα υπογράφει (Μάιος 1912) αμυντική συμμαχία με τη Βουλγαρία, η οποία ακολουθείται από την υπογραφή στρατιωτικής συμφωνίας αλληλοϋποστήριξης σε περίπτωση πολέμου με την Τουρκία. Στις ενδοβαλκανικές συμφωνίες εναντίον της Τουρκίας προστίθεται αργότερα και το Μαυροβούνιο (Ιούνιος 1912)»].

[σελ. 43: «Έτσι η συνθήκη του Λονδίνου, προσπαθώντας να εξισορροπήσει τα συμφέροντα των Δυνάμεων με τα αιτήματα των βαλκανικών λαών, περιείχε ασάφειες και παραλείψεις. Κυριότερο μειονέκτημά της είναι το γεγονός ότι δεν έγινε δυνατό να καθορισθούν τα σύνορα μεταξύ των συμμαχικών βαλκανικών κρατών. Το πρόβλημα της διανομής της Μακεδονίας και της Θράκης θα οδηγήσει σε νέα σύγκρουση, μεταξύ των συμμάχων αυτή τη φορά»].

β. Η απάντηση είναι στις σελ. 69-70: «Έτσι δύο βασικές ... Αλβανίας» και 83-84: «Δύο συνθήκες, μετά τη λήξη ... της περιοχής στην Ελλάδα».

Σελ. 69-70: «Έτσι δύο βασικές αρχές κυριαρχούν στις συνθήκες που θέτουν τέρμα στον Α' Παγκόσμιο πόλεμο: η ελευθερία των λαών για αυτοδιάθεση, γεγονός που οδηγεί στη δημιουργία νέων κρατών και η στρατηγική ασφάλεια των νικητών σε συνδυασμό με οικονομικά πλεονεκτήματα. Αυτές οι δύο αρχές συμφωνούν μεταξύ τους; Τα γεγονότα θα απαντήσουν πως όχι.

Οι συνθήκες και η εφαρμογή τους

Στις 28 Ιουνίου 1919, στην αίθουσα των κατόπτρων του ανακτόρου των Βερσαλλιών, εκεί ακριβώς όπου πριν από 48 χρόνια είχε ιδρυθεί η γερμανική αυτοκρατορία, υπογράφηκε η συνθήκη των Βερσαλλιών με την οποία: 1) Η Γαλλία προσάρτησε την Αλσατία και τη Λορραίνη, 2) Η Πολωνία ανακηρύχθηκε ανεξάρτητο κράτος, 3) Η Γερμανία υποχρεώθηκε να αποφλιστεί, να παραχωρήσει όλες της αποικίες της, να αναγνωρίσει τις περιοχές της Ρηνανίας και του Σάαρ ως αποστρατιωτικοποιημένες ζώνες και να πληρώσει βαριές επανορθώσεις στους νικητές, 4) Συμφωνήθηκε να καθοριστούν με ιδιαίτερες συνθήκες οι άλλες εδαφικές διαφορές.

Ακολούθησε λοιπόν σειρά από διάφορες συνθήκες.

1. Με τη συνθήκη του Αγίου Γερμανού (Saint Germain, Σεπτέμβριος 1919) χωρίστηκε η Αυστρία από την Ουγγαρία και παραχωρείται η περιοχή της Τερζέστης στην Ιταλία.
2. Με τη συνθήκη του Τριανόν (Trianon, Ιούνιος 1920), ιδρύονται τα κράτη της Ουγγαρίας, της Τσεχοσλοβακίας και της Νοτιοσλαβίας, όπως ονομάστηκε τότε η Σερβία.
3. Με τη συνθήκη του Νειγύ (Neuilly, Νοέμβριος 1919) η Βουλγαρία παραχωρεί στην Ελλάδα την Ανατολική Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη.
4. Με τη συνθήκη των Σεβρών (Sevres, Αύγουστος 1920), καθορίστηκε η τύχη της Τουρκίας. Η Ελλάδα έλαβε την Ανατολική Θράκη, μέχρι τα πρόθυρα της Κων/πολης, την Ίμβρο, την Τένεδο και, προσωρινά, την περιοχή της Σμύρνης.

Η Γαλλία ανέλαβε υπό την προστασία της τη Συρία και την Κιλικία, η Αγγλία τη Μεσοποταμία, την Παλαιστίνη και την Αραβία, η δε Ιταλία την Τριπολιτίδα. Τα στενά των Δαρδανελλίων τέθηκαν κάτω από διεθνή έλεγχο, η δε Κύπρος και η Αίγυπτος παρέμειναν στους Άγγλους. Η συνθήκη των Σεβρών άφηνε έξω από τα όρια του ελληνικού κράτους

τη Βόρεια Ήπειρο, η οποία, κατά τη διάρκεια του πολέμου, είχε καταληφθεί από τους Ιταλούς. Τελικά, με απόφαση της πρεσβευτικής διάσκεψης του Παρισιού (Νοέμβριος 1921), η ελληνική αυτή περιοχή δόθηκε στο νεοϊδρυμένο κράτος της Αλβανίας».

Σελ. 83-84: «Δύο συνθήκες, μετά τη λήξη του Πρώτου Παγκοσμίου πολέμου, επισφραγίζουν τον ελληνικό θρίαμβο. Με τη συνθήκη του Νεϊγύ (14 Νοεμβρίου 1919) η Βουλγαρία παραιτείται από τα κυριαρχικά της δικαιώματα στην ανατολική Μακεδονία και Δυτική Θράκη η οποία, με τη συνθήκη των Σεβρών, παραχωρείται στην Ελλάδα. Με τη συνθήκη των Σεβρών (10 Αυγούστου 1920) η Ελλάδα, εκτός από τη Δυτική Θράκη αποκτά και την Ανατολική μέχρι τη γραμμή της Τσατάλτζας. Επίσης η Τουρκία αναγνωρίζει οριστικά την κυριαρχία της Ελλάδας σε όλα τα νησιά του Αιγαίου εκτός από τα Δωδεκάνησα που είχαν καταληφθεί από τους Ιταλούς. Τέλος, ανατέθηκε στην Ελλάδα η προσωρινή διοίκηση της περιοχής της Σμύρνης. Ο πληθυσμός της, μετά από πέντε χρόνια, θα αποφάσιζε με δημοψήφισμα αν επιθυμούσε την οριστική προσάρτηση της περιοχής στην Ελλάδα».

Θέμα Α2

- α.** Πάγιο κοινωνικό κεφάλαιο: σελ. 10: «Σ' αυτήν όμως ... οικονομίας», Ιδιώνυμο: σελ. 207: «Στα αμφισβητούμενα ... των πολιτών», Δημοκρατικό Μανιφέστο: σελ. 99-101: «Στην Ελλάδα, ... φυλάκιση», Ψυχρός πόλεμος: σελ. 267: «Δύο χρόνια ... είχε αρχίσει».
- β.** Η απάντηση είναι στις σελ. 32-34: «Το αγροτικό κίνημα ... κυβέρνηση».

Στη συνέχεια ακολουθούν οι απαντήσεις και τα αποσπάσματα από το σχολικό βιβλίο:

α.

Πάγιο κοινωνικό κεφάλαιο: σελ. 10: «Σ' αυτήν όμως την περίοδο αρχίζει να αναπτύσσεται και το πάγιο κοινωνικό κεφάλαιο (σιδηρόδρομοι, δρόμοι, λιμάνια) που θα συμβάλουν στην ανάπτυξη της οικονομίας».

Ιδιώνυμο: σελ. 207: «Στα αμφισβητούμενα έργα της τετραετίας του Βενιζέλου συγκαταλέγεται η ψήφιση του νόμου «περί μέτρων ασφαλείας του κοινωνικού καθεστώτος και προστασίας των ελευθεριών» (1929). Ο νόμος αυτός, που είναι περισσότερο γνωστός ως «Ιδιώνυμο», είχε ως στόχο την κομμουνιστική προπαγάνδα και δράση. Πρόβλεπε ποινή φυλάκισης τουλάχιστον έξι μηνών για όποιον «επιδιώκει την εφαρμογή ιδεών εχουσών ως έκδηλον σκοπόν την δια βιαιών μέσων ανάτροπήν του κρατούντος κοινωνικού συστήματος ή ενεργεί υπέρ της εφαρμογής αυτών προσηλυτισμόν...». Οι δημόσιοι υπάλληλοι που διέδιδαν «ανατρεπτικές» ιδέες απομακρύνονταν από την υπηρεσία τους. Πρόβλεπε ακόμη τον τρόπο διάλυσης των σωματείων που ελέγχονταν από το Κ.Κ.Ε. Έτσι με το «Ιδιώνυμο», που είναι το πρώτο νομοθετικό μέτρο κατά του Κ.Κ.Ε., εγκαινιάζεται μια ολόκληρη σειρά από έκτακτα μέτρα, που δίνουν το φρόνημα του πολίτη και δημιουργούν πληροφοριοδότες για το φρόνημα των πολιτών».

Δημοκρατικό Μανιφέστο: σελ. 99-101: «Στην Ελλάδα, η κρισιμότητα της κατάστασης, δημιουργεί εστίες πολιτικού προβληματισμού. Το Φεβρουάριο του 1922 οι «Δημοκρατικοί Φιλελεύθεροι» του Αλ. Παπαναστασίου κυκλοφορούν το «Δημοκρατικό Μανιφέστο». Το Μανιφέστο έκανε βαθύτατη αίσθηση στην ελληνική κοινή γνώμη. Η κυβέρνηση αντιδρώντας καταδικάζει, στη δίκη της Λαμίας, τον Αλ. Παπαναστασίου σε τριετή φυλάκιση». Κείμενο, στο οποίο ο Αλ. Παπαναστασίου και οι συνεργάτες του στηλιτεύουν τους χειρισμούς της Αυλής και των φιλοβασιλικών κυβερνήσεων στο μικρασιατικό ζήτημα και επισημαίνουν τους κινδύνους που αυτοί συνεπάγονται για την έκβαση της μικρασιατικής εκστρατείας.

Ψυχρός πόλεμος: Ο χωρισμός του κόσμου σε αντίπαλους συνασπισμούς μετά τη λήξη του β' παγκοσμίου πολέμου (αυτού των καπιταλιστικών κρατών από τη μια, με ηγέτιδα χώρα τις ΗΠΑ και των σοσιαλιστικών κρατών από την άλλη, με ηγέτιδα χώρα την ΕΣΣΔ)

και ο ανταγωνισμός μεταξύ τους σε επίπεδο πολιτικής και οικονομικής επιρροής, καθώς και εξοπλισμών. Βλ. σελ. 267: «Δύο χρόνια μετά τη λήξη του πολέμου ο κόσμος φαίνεται να βαδίζει σε μια καινούρια σύρραξη ανάμεσα στους δύο συνασπισμούς. Ο ψυχρός πόλεμος είχε αρχίσει».

β.

Σελ. 32-34: «Το αγροτικό κίνημα παρουσιάζεται την περίοδο αυτή περισσότερο ανεπτυγμένο. Εντοπίζεται κυρίως στη Θεσσαλία, δεδομένου ότι εκεί ολόκληρη σχεδόν η καλλιεργήσιμη γη ανήκει σε λίγους μεγαλοαγροκτήμονες. Οι αγρότες συσπειρώνονται γύρω από το αίτημα του αναδασμού της γης. Οι διεκδικήσεις κορυφώνονται με τη συγκρότηση ενόπλων συλλαλητηρίων το 1910. Η κυβέρνηση του Στέφανου Δραγούμη διατάζει το στρατό να επέμβει. Στο σιδηροδρομικό σταθμό του χωριού Κιλελέρ στις 6 Μαρτίου 1910, ο στρατός επιτίθεται αναντίον των αγροτών διαδηλωτών που ετοιμάζονται να ξεκινήσουν για να συμμετάσχουν στο συλλαλητήριο της Λάρισας. Πολλοί αγρότες σκοτώνονται. Η προσπάθεια καταστολής των διαδηλώσεων συνεχίζεται και τις επόμενες ημέρες στη Θεσσαλία. Το αγροτικό όμως πρόβλημα γίνεται οξύτατο για την ελληνική κυβέρνηση».

Θέμα Β1

Ο αγώνας στις πόλεις έπαιρνε διαφορετική μορφή από τον αγώνα στα βουνά. Σ' αυτόν, με πρωτοπόρα τη νεολαία, μετέχουν πολίτες κάθε κοινωνικής τάξης και κάθε πολιτικής απόχρωσης. Δίπλα στους ανώνυμους αγωνιστές η πνευματική ηγεσία του τόπου δίνει και αυτή το παρόν στο αντιστασιακό προσκλητήριο.

Η πηγή (α) αναφέρεται στη φοιτητική διαδήλωση με την οποία η Αθήνα παίρνει το βάπτισμα του «πυρός» στις 25 Μαρτίου 1942. Στην πηγή γίνεται λόγος για τη συμμετοχή των νέων στην εκδήλωση αυτή που αποκτά εθνικό χαρακτήρα με το άκουσμα του Εθνικού Ύμνου. Η διαδήλωση διαλύεται από τους Ιταλούς αστυνομικούς και πολλοί φοιτητές συλλαμβάνονται και βασανίζονται.

(σχολ. βιβλίο, σελ. 279-282) Στις 22 Απριλίου του ίδιου χρόνου η πρώτη καθολική απεργία των δημοσίων υπαλλήλων αιφνιδιάζει και την κυβέρνηση Τσολάκογλου και τις αρχές κατοχής. Τον ίδιο χρόνο, στις 22 Σεπτεμβρίου, μια σοβαρή αντιστασιακή πράξη πραγματοποιείται στην πρωτεύουσα. Μέλη μιας μικρής αντιστασιακής οργάνωσης, της ΠΕΑΝ (Πανελλήνιος Ένωσις Αγωνιζόμενων Νέων), η οποία συνεργαζόταν με τους Άγγλους, κατόρθωσαν να ανατινάξουν στο κέντρο της Αθήνας τα γραφεία της προδοτικής φασιστικής οργάνωσης ΕΣΠΟ (Εθνική Σοσιαλιστική Πατριωτική Οργάνωση Νεολαίας). Το Φεβρουάριο του 1943 το Ε.Α.Μ. ιδρύει τη νεολαιίστικη οργάνωσή του «Εθνική Πανελλαδική Οργάνωση Νεολαίας» (ΕΠΟΝ) και μ' αυτήν οι αγώνες της νεολαίας συντονίζονται. Ενώ στις 28 Φεβρουαρίου η κηδεία του ποιητή Κωστή Παλαμά μεταβάλλεται σε αυθόρμητη λαϊκή διαδήλωση του λαού της Αθήνας κατά των κατακτητών, στις 5 Μαρτίου 1943 μια γενική απεργία στην πρωτεύουσα ματαιώνει την επιστράτευση των ελλήνων εργατών, τους οποίους οι Γερμανοί σκόπευαν να τους στείλουν στη Γερμανία για να δουλέψουν στα γερμανικά εργοστάσια. Σε αυτήν την τελευταία πληροφορία του σχολικού βιβλίου αναφέρεται και η πηγή (β), η οποία κάνει λόγο για τη γενική επιστράτευση που διατάχτηκε από το Βερολίνο, ώστε Έλληνες νέοι εργάτες να σταλούν στη Γερμανία για εργασία. Ο λαός της Αθήνας ξεσηκώνεται με συλλαλητήρια στους δρόμους, απεργίες και φωτιά στο Υπουργείο Εργασίας της κατοχικής κυβέρνησης Τσολάκογλου, η οποία ελέγχεται από τους Γερμανούς. Ιταλοί και Γερμανοί στρατιώτες αντιμετωπίζουν με βιαιότητα τους διαδηλωτές και μάλιστα υπάρχουν και θύματα. Η πηγή μας πληροφορεί ακόμη ότι από τις 5 Μαρτίου 1943 απεργεί και η τηλεφωνική υπηρεσία παρότι πρόκειται για στρατιωτική υπηρεσία, αλλά και τα παιδιά των σχολείων. Μάλιστα η εκδήλωση παίρνει στη συνέχεια και πανελλαδική έκταση, όπως μας πληροφορεί και η πηγή.

Τέλος στις 22 Ιουλίου 1943 μια παναθηναϊκή διαδήλωση διαμαρτυρίας εναντίον της σχεδιαζόμενης εισόδου των Βουλγάρων στη Θεσσαλονίκη πνίγεται στο αίμα από τα γερμανικά τανκς.

Η πηγή (γ) αναφέρεται στο γεγονός της πυρπόλησης και της σφαγής των Καλαβρύτων από τους Γερμανούς στις 9-13 Δεκεμβρίου 1943. Το κείμενο αναφέρει ότι, με διαταγή του Γερμανού διοικητή της Πάτρας, οι Γερμανοί συγκεντρώνουν τον πληθυσμό των Καλαβρύτων στην αυλή του σχολείου και κλείνουν τα γυναικόπαιδα μέσα στο σχολείο. Τους άντρες και τα αγόρια (άνω των 14 ετών) τους οδηγούν στο νεκροταφείο της πόλης, όπου βλέπουν τα σπίτια τους να καίγονται, και στη συνέχεια τους εκτελούν εν ψυχρώ. Το αποτέλεσμα είναι, σύμφωνα με το κείμενο του Ανδρ. Κέδρου, ο θάνατος οκτακοσίων αντρών και εφήβων. Το σχολικό βιβλίο προσθέτει ότι φονεύτηκαν συνολικά 1101 άτομα ανάμεσα στα οποία βρίσκονταν βρέφη και παιδιά κάτω των 14 ετών (σχολ. βιβλίο, σελ. 287).

Οι εκατόμβες των εκτελέσεων από τους Γερμανούς προήλθαν ως συνέπεια των αντιστασιακών πράξεων του ελληνικού λαού και στις πόλεις και στην ύπαιθρο, όπου ειδικότερα οι αντάρτες του Ε.Λ.Α.Σ. ελέγχουν το μεγαλύτερο μέρος της κατά το 1943 και κρατούν καθηλωμένες εννέα μεραρχίες των στρατευμάτων κατοχής (σχολικό βιβλίο, σελ. 282-283).

Θέμα Β2

Η απάντηση είναι στις σελ. 243-256: «Ο Ελληνοϊταλικός πόλεμος ... του ναυτικού στον Αγώνα». [Αν και οι γελοιογραφίες που συμπεριλαμβάνονται στο συγκεκριμένο θέμα αναφέρονται στην κατάληψη της Κορυτσάς και των Αγίων Σαράντα στη διάρκεια της δεύτερης φάσης του Ελληνοϊταλικού πολέμου, θεωρείται σκόπιμο να αναφερθεί το σύνολο των γεγονότων του Ελληνοϊταλικού πολέμου].

«Ο Ελληνοϊταλικός πόλεμος διακρίνεται σε τρεις βασικές περιόδους. Κατά την πρώτη (28 Οκτωβρίου-13 Νοεμβρίου 1940) οι ελληνικές δυνάμεις αντιμετώπιζουν την επίθεση του Ιταλού εισβολέα «αμυνόμενοι του πατρίου εδάφους». Κατά τη δεύτερη (14 Νοεμβρίου-28 Δεκεμβρίου) ο ελληνικός στρατός εξαπολύει μεγάλη επίθεση κατά των Ιταλών με αποτέλεσμα να διεισδύσει βαθιά στο έδαφος της Β. Ηπείρου και να καταλάβει μια σειρά από σημαντικές πόλεις. Στο βόρειο τομέα ο ελληνικός στρατός καταλαμβάνει την Κορυτσά (21 Νοεμβρίου), τη Μοσχόπολη (29 Νοεμβρίου), το Πόγραδετς (30 Νοεμβρίου). Στον κεντρικό τομέα ο ελληνικός στρατός εξουδετερώνει μία μεραρχία αλπινιστών και στις 9 Δεκεμβρίου καταλαμβάνει το Αργυρόκαστρο. Στον παραλιακό τομέα, όπου οι Ιταλοί είχαν στην αρχή κατορθώσει να διεισδύσουν σε μεγάλο βάθος στο ελληνικό έδαφος, υποχρεώνονται να εκκενώσουν την κοιλάδα του Καλαμά και στις 6 Δεκεμβρίου ο ελληνικός στρατός εισέρχεται στους Άγιους Σαράντα. Στο τέλος του χρόνου οι Ιταλοί βρίσκονται απωθημένοι 60 χιλιόμετρα πέρα από τα αλβανικά σύνορα. Κατά την τρίτη περίοδο (29 Δεκεμβρίου-5 Απριλίου) οι Έλληνες συνεχίζουν την προέλασή τους βαθιά στο αλβανικό έδαφος και συντρίβουν τη σφοδρή «εαρινή επίθεση» των Ιταλών, την οποία παρακολουθούσε ο ίδιος ο Μουσολίνι. Σε διάστημα έξι μηνών οι Ιταλοί υφίστανται βαριές ήττες. Δεκαέξι ελληνικές μεραρχίες ακινητοποιούν στην Αλβανία εικοσιεπτά ιταλικές, με εξοπλισμό πολύ ανώτερο από τον ελληνικό. Παράλληλα με το στρατό ξηράς, τόσο η ελληνική αεροπορία όσο και το ναυτικό εξετέλεσαν απaráμιλλα το καθήκον τους. Η ελληνική αεροπορία, αδικημένη και ως προς το υλικό (δε διέθετε στην αρχή του πολέμου παρά μόνο 115 αεροπλάνα παρά τους συνεχείς «εράνους» που είχαν προηγηθεί «υπέρ της αεροπορίας») και ως προς την εκπαίδευση των στελεχών της, έκαμε από την πρώτη στιγμή έντονη την παρουσία της στον αγώνα. Το ναυτικό, άξιο των παραδόσεων των Ελλήνων στη θάλασσα, ανέλαβε τριπλή αποστολή: να προστατεύει τις μεταφορές μας - στρατιωτικές ή οικονομικές· να προσβάλλει, στο μέτρο του δυνατού, τις μεταφορές του εχθρού από την Ιταλία στην Αλβανία· και να προστατεύει τις ακτές μας από εχθρικές επιθέσεις - αποβάσεις και βομβαρδισμούς. Τα κατορθώματα του υποβρυχίου «Παπανικολής» το οποίο με κυβερνήτη τον πλωτάρχη Μίλτωνα Ιατρίδη κατόρθωσε να βυθίσει δύο ιταλικά μεταγωγικά έξω από την Αυλώνα (25 Δεκεμβρίου 1940) και στην

περιοχή του Πρίντεζι ένα άλλο ιταλικό μεταγωγικό (29 Ιανουαρίου 1941) αποτελούν κορυφώσεις της συμβολής του ναυτικού στον Αγώνα».

Σημείωση: Οι παραπομπές αφορούν σελίδες του σχολ. βιβλ.

